

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Põllumajandusministri määruste muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse loomatauditõrje seaduse § 7 lõike 2, § 13 lõike 5, § 29³ lõike 3, § 43 lõike 2, § 56 lõike 5 § 13 lõike 5, toiduseaduse § 26 lõike 3 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad (ELT L 139, 30.04.2004, lk 55–205), artikli 1 lõike 4 ning artikli 10 lõike 8 punkti a alusel.

Määrusega muudetakse loomatauditõrje seaduse ja toiduseaduse rakendusakte tulenevalt vajadusest optimeerida Veterinaar- ja Toiduameti (edaspidi VTA) struktuuri ning veterinaarjärelevalve ja veterinaarkontrolli korraldust.

Volitatud veterinaararstide süsteemi muutmise aluseks on auditite tähelepanekud (SAK audit DG (SANTE) 2016-6002 - MR ja veiste heaolu audit DG (SANTE) 2016-8763 – MR), Maaeluministeeriumi audit nr 1.5-6.5/2016-001 (VTA valmisolek sigade Aafrika katku tõrjeks) ning märkused ja praktilised kogemused.

Nimetatud auditid on kättesaadavad Euroopa Komisjoni veebilehel ja nendega on võimalik tutvuda internetiaadressil http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm. Vastava raporti leidmiseks on vajalik otsingust valida aastanumber „2016” ja sisestada tühja lahtrisse vastav auditi number kas „6002” või „8763”.

2017. aasta lõpuni oli VTA sõlminud halduslepingu 86 volitatud veterinaararstiga, kes kontrollisid karjasiid, tegid profülaktilisi toiminguid ja võtsid loomadelt proove diagnostilisteks uuringuteks. Ümberkorralduste tulemusena jagatakse Eesti 23-ks volitatud veterinaararstide tööpiirkonnaks ning volitatud veterinaararstide tööülesanneteks jäävad riiklike loomatauditõrje programmide rakendusmeetmete raames kohustuslike profülaktiliste menetluste, vaksineerimiste ja diagnostiliste uuringute tegemine. Nimetatud tegevused on kirjeldatud riiklikus loomatauditõrje programmide (edaspidi *RTTP*) rakenduskavas ja seega saab neid pikalt ette kavandada. Nende toimingute tegemiseks võtab volitatud veterinaararst karja omanikuga ühendust ja lepib kokku, millal ta asjaomase karja puhul ühte või teist toimingut tegema tuleb. Nimetatud tööde tegemiseks sõlmib VTA halduslepingu 32 volitatud veterinaararstiga.

Alates 1. jaanuarist 2018 teevad veterinaarjärelevalve ja -kontrollitoiminguid (näiteks nõuetekohasuse kontroll farmides ja tapamajades ning tõendite väljastamine) ainult VTA järelevalveametnikud. Volitatud veterinaararstidelt tellitakse halduslepinguga riiklike tauditõrjeprogrammide rakendusmeetmete täitmiseks vajalike plaaniliste toimingute tegemist (näiteks tuberkuliniseerimine, seireproovide võtmine).

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise büroo peaspetsialist Ülle Pau (625 6256, ylle.pau@agri.ee) eelnõu §-de 1, 2, 5–17 ja 20–25 osas ning sama osakonna toiduhügieeni büroo peaspetsialistid Piret Aasmäe (625 6110, piret.aasmae@agri.ee) eelnõu §-de 3, 4 ja 18 osas ja Elsa Peipman (625 6246, elsa.peipman@agri.ee) eelnõu § 19 osas. Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Arvo-Mart Elvisto (625 6151, arvo-mart.elvisto@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga muudetakse põllumajandusministri 5. augusti 2003. a määrust nr 78 „Aujeszky haiguse tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 4. juuni 2004. a määrust nr 105 „Erinevatest karjadest pärinevate põllumajandusloomade kogumiseks ja loomapartiide koostamiseks kasutatava loomakasvatushoone ja -rajatise ning loomade pidamiseks piiritletud ala ning seal põllumajandusloomade pidamise veterinaarnõuded”, põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrust nr 127 „Farmis tapetud kodulindude ja jänesealiste liha väikses koguses käitlemise hügieeninõuded”, põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrust nr 74 „Kütitud uluki rümbe ja rümbe raietükkide väikeses koguses käitlemise hügieeninõuded”, põllumajandusministri 27. veebruari 2008. a määrust nr 16 „Lammaste ja kitsede brutselloosi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 10. märtsi 2010. a määrust nr 23 „Lammaste katarraalse palaviku tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 25. juuni 2007. a määrust nr 111 „Lindude gripi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 16. mai 2008. a määrust nr 48 „Loomade ühest karjast teise ja tapamajja saatmise kord ning nendele loomadele esitatavad veterinaarnõuded”, põllumajandusministri 20. novembri 2000. a määrust nr 67 „Marutaudi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 5. augusti 2003. a määrust nr 79 „Newcastle'i haiguse tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 2. veebruari 2010. a määrust nr 6 „Nõuded eksperdi arvamusele ja looma, sealhulgas aretuslooma väärtuse arvutamise kord”, põllumajandusministri 3. oktoobri 2002. a määrust nr 73 „Põllumajanduslindude aretuse eesmärgil pidamiseks ning haudemunade ja ööpäevaste tibude turustamise eesmärgil tootmiseks kasutatava loomakasvatushoone või -rajatise, seal lindude pidamise ning haudemunade ja ööpäevaste tibude tootmise veterinaarnõuded”, põllumajandusministri 20. mai 2013. a määrust nr 39 „Salmonellooside tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 22. mai 2002. a määrust nr 37 „Sea või veise sperma kogumiseks ja säilitamiseks kasutatava loomakasvatushoone või -rajatise ning seal sea või veise pidamise, sealhulgas sea või veise sperma kogumise ja säilitamise, veterinaarnõuded”, põllumajandusministri 23. novembri 2004. a määrust nr 179 „Sigade klassikalise katku ja sigade Aafrika katku tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 23. jaanuari 2007. a määrust nr 4 „Suu- ja sõrataudi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 17. veebruari 2006. a määrust nr 25 „Teatud loomataudide tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrust nr 128 „Tingimisi toidukõlbliku liha märgistamise nõuded toiduhügieeni tagamiseks”, põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrust nr 71 „Toorpiima käitlemise hügieeninõuded”, põllumajandusministri 13. augusti 2008. a määrust nr 85 „Veeloomataudide tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 21. juuli 2004. a määrust nr 120 „Veiste brutselloosi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 28. veebruari 2007. a määrust nr 17 „Veiste enzootilise leukoosi tõrje eeskiri”, põllumajandusministri 23. aprilli 2004. a määrust nr 61 „Veiste tuberkuloosi tõrje eeskiri” ja põllumajandusministri 4. märtsi 2004. a määrust nr 19 „Üksnes hobuse, lamba või kitse sperma kogumiseks ja säilitamiseks kasutatava loomakasvatushoone või -rajatise ning seal hobuse, lamba või kitse pidamise, sealhulgas hobuse, lamba või kitse sperma kogumise, säilitamise, töötlemise ja väljastamise veterinaarnõuded, samuti lamba või kitse sperma kogumiseks, säilitamiseks, töötlemiseks ja väljastamiseks kasutatava muu ettevõtte veterinaarnõuded”.

Eelnõu koosneb 24 paragrahvist.

Veterinaarjärelevalve ja -kontrolli ümberkorralduste eesmärgiks on tagada loomatervise valdkonnas parem teenuste osutamine, tõsta karjakontrollide kvaliteeti ja tagada kogu riigis ühetaoline riiklik järelevalve. Selleks on vajalik muuta ja ajakohastada määrusi, milles reguleeritakse volitatud veterinaararstiga seonduvaid ülesandeid.

Eelnõu §-dega 1, 5-7, 9-10, 13, 15-17 ja 20-23 muudetakse erinevaid loomatauditõrje eeskirju. VTA uue süsteemi kohaselt volitatakse veterinaararstidele ainult RTTP-s ettenähtud proovivõtutoimingute tegemine. Kuna volitatud veterinaararstidele enam muid veterinaarjärelevalve ülesandeid ei anta, siis jäetakse volitatud veterinaararst eelnõu kohaselt

eespool loetletud sätetest välja. Loomatauditõrje seaduse § 35 lõike 2 kohaselt tuleb loomataudi ohu korral kohale kutsuda kas volitatud veterinaararst või korrakaitseorgan ja et mitte minna seadusega vastuollu, tuleb määrustes teavitamise sätetesse volitatud veterinaararst sisse jätta.

Eelnõu § 2 punktiga 1 jäetakse põllumajandusministri 4. juuni 2004. a määruse nr 105 „Erinevatest karjadest pärinevate põllumajandusloomade kogumiseks ja loomapartiide koostamiseks kasutatava loomakasvatushoone ja -rajatise ning loomade pidamiseks piiritletud ala ning seal põllumajandusloomade pidamise veterinaarnõuded” § 3 lõike 1 neljandast lausest välja sõna „veterinaartõend”, sest kogumiskeskusesse saadetavatele kitsendusteta karjast pärit loomapartiidele veterinaartõendit 7E edaspidi enam ei väljastata.

Kitsendusteta karjast pärinevate kogumiskeskusesse saadetavate loomade kohta tõendi 7E väljastamine ei anna olulist lisagarantiid loomade tervisestaatuse kohta ning seetõttu on otstarbekas, et kõik sertifitseerimisele eelnevad vajalikud kontrollitoimingud teeb kogumiskeskuses riiklikku veterinaarjärelevalvet teostav ametnik, kes väljastab nõukogu direktiivi 64/432/EMÜ lisas F toodud näidisele vastava loomatervisesertifikaadi. Kasutades andmekogusid, on kogumiskeskuste veterinaarjärelevalveametnikel võimalik veenduda päritolukarjadele RLTP-i alusel tehtud profülaktiliste menetluste ja diagnostiliste uuringute nõuetekohasuses. Tänu aastate jooksul rakendatud riiklike tauditõrjeprogrammide meetmetele võib Eesti loomataudialast olukorda pidada heaks.

2016. aastal väljastati kogumiskeskusest välja saadetavate loomapartiide kohta (veised, lambad) 1097 ühendusesisese kaubanduse sertifikaati (TRACES andmed). Samal ajavahemikul väljastati volitatud veterinaararstide poolt kogumiskeskusesse saadetavate loomade kohta ligikaudu 10000 eluslooma tõendit 7E, mis tähendab ühe sertifikaadi kohta ligikaudu 10 tõendi 7E väljastamist. Tõendi 7E väljastamise eest makstava tasu määr volitatud veterinaararstile oli 2017. aastal 1.30 eurot, 10000 tõendi 7E maksumus riigile oli seega 13 000 eurot.

Loomataudi ohu korral rakendab VTA loomataudi kahtluse või puhkemise korral loomatauditõrje seaduses sätestatud meetmeid vastavalt esineva loomataudi ohu riskianalüüsi tulemustele. Olenevalt tekkinud olukorrast võib VTA kohaldada loomataudi leviku tõkestamiseks kitsendusi loomataudile vastuvõtlike loomade ja nendelt pärinevate saaduste liikumisele ning selliste karjade puhul jääb veterinaartõendi vorm 7E kehtima.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrust nr 127 „Farmis tapetud kodulindude ja jäneseliste liha väikses koguses käitlemise hügieeninõuded“. Tekstis asendatakse läbivalt sõnad „volitatud veterinaararst” sõnaga „veterinaarjärelevalveametnik”. Lisaks sõnastatakse ümber § 2 lõike 1 punkt 1, mille kohaselt teavitatakse kodulindude ja jäneseliste farmis tapmisest edaspidi VTA-d, ning § 5 lõige 4 muudetakse üldsõnalisemaks.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrust nr 74 „Kütitud uluki rümba ja rümba raietükkide väikeses koguses käitlemise hügieeninõuded“. Määruses asendatakse läbivalt sõnad „volitatud veterinaararst” sõnaga „veterinaarjärelevalveametnik”. Ulukite esmase kontrolli osas jäetakse siiski viide vaid koolitatud isikule, kes esmast kontrolli teeb ja kütimispaigas toidukõlblikuks tunnistanud ulukirümba kohta asjakohase vormi täidab. Määrusest on jäetud välja konkreetne aeg, mille jooksul veterinaarkontroll peab olema tehtud. Praktikast tehakse veterinaarkontroll pärast trihhinelloosi proovi analüüsi tulemuse saamist. Kuna muudatuste tõttu peab muutma ka mitmeid kohti määruse lisades, esitatakse lisad 1 ja 2 uues sõnastuses.

Eelnõu §-ga 8 muudetakse põllumajandusministri 16. mai 2008. a määrust nr 48 „Loomade ühest karjast teise ja tapamajja saatmise kord ning nendele loomadele esitatavad veterinaarnõuded“. **Punktiga 1** tunnistatakse kehtetuks määruse § 2, mis reguleerib looma läbivaatust. Kuna Eestis on osa taudide suhtes taudivaba staatus ja üldine taudialane olukord on

hea ning arvestades VTA loomataudialaseid riskihinnanguid, ei ole riigisisese loomade liikumise korral loomade läbivaatus põhjendatud. Karja hea tervishoiualase staatuse säilitamine ja terviseuuringute nõuetekohase tegemise tagamine on endiselt eelkõige loomapidaja enda vastutus. Muudatus on majanduslikult põhjendatud ja selle tulemusena väheneb loomapidaja halduskoormus. **Punktidega 2–4** jäetakse määruse erinevatest sätetest välja sõnad „volitatud veterinaararst” ja asendatakse sõnaga „veterinaarjärelevalveametnik”.

Eelnõu §-ga 12 muudetakse põllumajandusministri 3. oktoobri 2002. a määrust nr 73 „Põllumajanduslindude aretuse eesmärgil pidamiseks ning haudemunade ja ööpäevaste tibude turustamise eesmärgil tootmiseks kasutatava loomakasvatushoone või- rajatise, seal lindude pidamise ning haudemunade ja ööpäevaste tibude tootmise veterinaarnõuded”. **Punktiga 1** sõnastatakse ümber määruse § 4 lõike 6 esimene lause ja **punktiga 2** § 5 lõike 7 esimene lause vastavalt loomatauditõrje seaduse §-le 38, milles sätestatakse, et loomataudist teavitatakse nii volitatud veterinaararsti kui ka veterinaarjärelevalveametnikku.

Eelnõu §-dega 11, 14, 18 ja 24 jäetakse tekstist läbivalt välja sõnad „volitatud veterinaararst” ja asendatakse sõnaga „veterinaarjärelevalveametnik” järgmistes põllumajandusministri määrustes: põllumajandusministri 2. veebruari 2010. a määrus nr 6 „Nõuded eksperdi arvamusele ja looma, sealhulgas aretuslooma väärtuse arvutamise kord”, põllumajandusministri 22. mai 2002. a määrus nr 37 „Sea või veise sperma kogumiseks ja säilitamiseks kasutatava loomakasvatushoone või -rajatise ning seal sea või veise pidamise, sealhulgas sea või veise sperma kogumise ja säilitamise, veterinaarnõuded”, põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrus nr 128 „Tingimisi toidukõlbliku liha märgistamise nõuded toiduhügieeni tagamiseks” ja põllumajandusministri 4. märtsi 2004. a määrus nr 19 „Üksnes hobuse, lamba või kitse sperma kogumiseks ja säilitamiseks kasutatava loomakasvatushoone või -rajatise ning seal hobuse, lamba või kitse pidamise, sealhulgas hobuse, lamba või kitse sperma kogumise, säilitamise, töötlemise ja väljastamise veterinaarnõuded, samuti lamba või kitse sperma kogumiseks, säilitamiseks, töötlemiseks ja väljastamiseks kasutatava muu ettevõtte veterinaarnõuded”.

Eelnõu §-s 19 ajakohastatakse põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrust nr 71, „Toorpiima käitlemise hügieeninõuded”, mille § 3 tunnistatakse kehtetuks ja muudetakse paragrahvi 4. Paragrahvi 3 kehtetuks tunnistamise tulemusena ei nõuta toorpiima kokkuostjale või töötlejale turustamise korral enam veterinaartõendit. Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse alusel kehtestatud põllumajandusministri 30. juuli 2008. a määruse nr 79 „Toorpiima kvaliteediklasside nõuded, toorpiima koostisosade ja kvaliteedi määramise meetodid ja kord ning toorpiima koostisosade ja kvaliteedi näitajate analüüsimiseks volitatud laboratooriumile esitatavad nõuded” (RT I, 29.08.2015, 48) alusel toorpiima käitleja võtab, märgistab ja transpordib igast piimaettevõttest ja majapidamisest, mille toorpiima ta käitleb, toorpiima koostisosade ja kvaliteedi määramiseks vähemalt kord nädalas toorpiimaproove. Proove analüüsitakse maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse § 34 alusel maaeluministri volitatud laboratooriumis. Praegu on selliseid laboratooriume üks. Maaeluministri 22. detsembri 2014. a käskkirja nr 185 alusel on Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASile antud volitatud laboratooriumina tegutsemise õigus toorpiima koostisosade ja kvaliteedi näitajate analüüside tegemiseks. Kui analüüsitulemusena selgub, et toorpiima teatud näitajad (külmumistäpp, antibiootilised jääkained, mikroorganismide või soomaatiliste rakkude arvu geomeetiline keskmine) ületavad määruses sätestatud taset, teavitab Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS viivitamata VTA-d analüüside tulemustest. Sama põhimõtte kehtib ka piima kokkuostjate puhul. Ka käitlejal on kohustus teavitada järelevalveasutust, kui varutud toorpiim ei vasta bakterite ja soomaatiliste rakkude geomeetrilise keskmise või antibiootiliste jääkainete sisalduse normidele, mis on kehtestatud määruse (EÜ) 853/2004 (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 853/2004, 29. aprill 2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieenireeglid, ELT L 139, 30.04.2004, lk 55) III lisa IX jao I peatüki III osas. Paragrahvi 4, milles kehtestatakse nõuded toorpiima turustamise kohta otse tarbijale või jaekaubandusettevõttele, lõike 2 sõnastust muudetakse, asendades volitatud

veterinaararsti veterinaartõendi veterinaarjärelevalveametniku välja antava tõendiga. Tõendi sisu, mis varem oli sätestatud §-s 3, sätestatakse nüüd selguse huvides § 4 lõikes 3. Toorpiima veterinaartõendi vorm on kehtestatud VTA peadirektori 2. veebruari 2015. a käskkirjaga nr 30 „Toorpiima veterinaartõend vorm 8P väljastamiseks“.

Määruse eelnõu koostamisel on arvestatud VTA ettepanekutega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Muudatustega kaasneb mõju VTA töökorraldusele. Toiduohutuse ja karja järelevalvesüsteem muutub tõhusamaks, ametlikke kontrollitoiminguid hakkavad tegema ainult veterinaarkeskuste ametnikud ning volitatud veterinaararstide teenuseid kasutatakse otstarbekamalt.

Loomapidajatele muutub korralduslik pool ja mõningal määral väheneb halduskoormus, sest enam ei nõuta veterinaartõendit toorpiima kohta ega kogumiskeskusesse saadetavate kitsendusteta karjast pärit loomapartiide kohta.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Samuti ei kaasne määruse rakendamisega eeldatavaid tulusid. Määruse rakendamisega seotud tegevused kaetakse VTA eelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise süsteemis EIS kooskõlastamiseks ministriumidele ning arvamuse avaldamiseks VTA-le.